Europees Parlement
2019-2024

Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

2021/2179(INI)

8.2.2022

ONTWERPVERSLAG

over het EU-actieplan voor de sociale economie
(2021/2179(INI))

Commissie werkgelegenheid en sociale zaken

Rapporteur: Jordi Cañas

INHOUD

Blz.

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT.....3

TOELICHTING.....10

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

over het EU-actieplan voor de sociale economie
(2021/2179(INI))

Het Europees Parlement,

– gezien de Europese pijler van sociale rechten,

– gezien de mededeling van de Commissie van 9 december 2021 getiteld “Bouwen aan een economie die werkt voor de mensen: een actieplan voor de sociale economie” (COM(2021)0778),

– gezien de mededeling van de Commissie van 3 maart 2021 getiteld “Een Unie van gelijkheid: Strategie inzake de rechten van personen met een handicap 2021-2030” (COM(2021)0101),

– gezien de mededeling van de Commissie van 2 juni 2021 getiteld “Coördinatie van het economisch beleid in 2021: COVID-19 overwinnen, het herstel ondersteunen en onze economie moderniseren” (COM(2021)0500),

– gezien de mededeling van de Commissie van 22 november 2016 getiteld “De toekomstige leiders van Europa: het starters- en opschalingsinitiatief” (COM(2016)0733),

– gezien de mededeling van de Commissie van 25 oktober 2011 getiteld “Initiatief voor sociaal ondernemerschap – Bouwen aan een gezonde leefomgeving voor sociale ondernemingen in een kader van sociale economie en innovatie” (COM(2011)0682),

– gezien de mededeling van de Commissie van 23 februari 2004 over de bevordering van coöperatieve vennootschappen in Europa (COM(2004)0018),

– gezien Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten[1],

– gezien de Verklaring van Porto over sociaal engagement die werd ondertekend door het Portugese voorzitterschap van de Raad, de voorzitter van het Europees Parlement en vertegenwoordigers van de sociale partners en maatschappelijke organisaties,

– gezien de Verklaring van Porto van 8 mei 2021, die door de Europese Raad is aangenomen,

– gezien de conclusies van de Raad van 7 december 2015 getiteld “De bevordering van de sociale economie als belangrijkste motor van economische en sociale ontwikkeling in Europa”,

– gezien zijn standpunt in eerste lezing van 4 april 2019 over het voorstel voor een

[1] PB L 94 van 28.3.2014, blz. 65.

verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+)[2],

– gezien zijn resolutie van 7 juli 2021 over "Het oude continent veroudert – mogelijkheden en uitdagingen voor het vergrijzingsbeleid na 2020"[3],

– gezien zijn resolutie van 23 oktober 2018 over de rol van financiële participatie van werknemers bij het creëren van werkgelegenheid en de re-integratie van werklozen[4],

– gezien zijn resolutie van 5 juli 2018 met aanbevelingen aan de Commissie over een statuut voor sociale en solidaire ondernemingen[5],

– gezien zijn resolutie van 10 september 2015 over sociaal ondernemerschap en sociale innovatie bij de bestrijding van werkloosheid[6],

– gezien zijn resolutie van 2 juli 2013 over de bijdrage van coöperaties aan de bestrijding van de crisis[7],

– onder verwijzing naar zijn resolutie van 2 juli 2013 over het voorstel voor een verordening van de Raad betreffende het statuut van de Europese stichting[8],

– gezien zijn resolutie van 14 maart 2013 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het statuut van de Europese onderlinge maatschappij[9],

– gezien zijn resolutie van 20 november 2012 over het Initiatief voor sociaal ondernemerschap – Bouwen aan een gezonde leefomgeving voor sociale ondernemingen in een kader van sociale economie en innovatie[10],

– gezien zijn resolutie van 19 februari 2009 over de sociale economie[11],

– gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité van 19 januari 2022 over "Innovatieve financiële instrumenten voor de ontwikkeling van ondernemingen met een sociale impact",

– gezien het advies van het Comité van de Regio's van 1 juli 2021 over "Een actieplan voor de sociale economie" (CDR 5860/2020),

– gezien de beleidsnota van de Europese Commissie en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) van 2022 over het optimaal benutten van de bijdrage van de sociale economie aan de circulaire economie,

– gezien de richtsnoeren voor lokale overheden inzake beleid voor de sociale en solidaire

---

[2] PB C 116 van 31.3.2021, blz. 162.
[3] Aangenomen teksten, P9_TA(2021)0347.
[4] PB C 345 van 16.10.2020, blz. 2.
[5] PB C 118 van 8.4.2020, blz. 145.
[6] PB C 316 van 22.9.2017, blz. 224.
[7] PB C 75 van 26.2.2016, blz. 34.
[8] PB C 75 van 26.2.2016, blz. 11.
[9] PB C 36 van 29.1.2016, blz. 111.
[10] PB C 419 van 16.12.2015, blz. 42.
[11] PB C 76 E van 25.3.2010, blz. 16.

economie die in 2021 zijn gepubliceerd door het Researchinstituut voor sociale ontwikkeling van de Verenigde Naties,

– gezien artikel 54 van zijn Reglement,

– gezien het advies van de Commissie regionale ontwikkeling,

– gezien het verslag van de Commissie werkgelegenheid en sociale zaken (A9-0000/2022),

A. overwegende dat de sociale economie diverse soorten particuliere entiteiten omvat die onafhankelijk zijn van de overheid, zoals coöperaties, onderlinge maatschappijen, verenigingen (waaronder liefdadigheidsinstellingen), stichtingen, sociale ondernemingen en andere rechtsvormen, die alle worden gekenmerkt door verschillende operationele en organisatorische beginselen en aspecten, zoals mensen vooropstellen, sociale doelstellingen boven winst stellen, het herinvesteren van de meeste winsten/overschotten, en democratisch of participatief bestuur;

B. overwegende dat de sociale economie een belangrijke rol heeft gespeeld bij het verzachten en aanpakken van de korte- en langetermijngevolgen van COVID-19 voor de sociale markt, de samenleving en de economie van de EU, en heeft bijgedragen tot sociale en economische veerkracht dankzij het op de lange termijn gerichte bedrijfsmodel van de Europese pijler en de aard van de sociale rechten en de doelstellingen en activiteiten van de sociale economie[12];

C. overwegende dat organisaties van de sociale economie in het merendeel van de lidstaten – waarvan de meest specifieke wetten ter zake hebben aangenomen – een lange geschiedenis hebben en zich als cruciale marktspelers hebben gevestigd;

1. is ingenomen met het actieplan van de Commissie voor de sociale economie (SEAP), de daarin vervatte leidende beginselen voor de definitie van de sociale economie, de politieke impuls die het geeft aan de ontwikkeling daarvan, en de rijkdom aan maatregelen die erin worden aangekondigd;

2. is evenwel van mening dat er concrete maatregelen en follow-upmaatregelen moeten worden vastgesteld voor de verwezenlijking van elke doelstelling en dat de onderlinge verbanden tussen de maatregelen nader moeten worden uitgewerkt; acht het noodzakelijk een tijdschema op te stellen voor alle acties die in het SEAP zijn opgenomen, teneinde de betrokken autoriteiten te begeleiden bij de uitvoering;

3. dringt er bij de Commissie en de lidstaten, alsook bij de regionale en lokale overheden, op aan om de dimensie van de sociale economie te integreren in de betreffende beleidsmaatregelen, programma's en praktijken;

4. herhaalt zijn oproep[13] om het "denk eerst klein"-principe als leidraad te hanteren bij de opstelling van toekomstige wetgeving en de vaststelling van beleidsmaatregelen, teneinde het ecosysteem van de Unie concurrerender te maken en micro-, kleine en

[12] OESO (2020), "Social economy and the COVID-19 crisis: current and future roles".
[13] Onder meer in zijn resoluties van 16 december 2020 over een nieuwe strategie voor Europese kmo's en van 24 juni 2021 over gezonde regelgeving en subsidiariteit en evenredigheid.

middelgrote organisaties zowel binnen als buiten de sociale economie te ondersteunen;

Een gunstig klimaat voor de sociale economie scheppen

5. herinnert de lidstaten eraan dat de richtlijn betreffende overheidsopdrachten (Richtlijn 2014/24/EU) aanbestedende diensten de mogelijkheid biedt om overheidsopdrachten te gebruiken om sociale en milieudoelstellingen na te streven, en met name aanbestedingsprocedures voor te behouden voor organisaties die als hoofddoel hebben personen met een handicap of andere kansarme groepen in het arbeidsproces te integreren; verzoekt overheidsinstanties maatschappelijk en ecologisch verantwoorde overheidsopdrachten te beschouwen als een investering in het sociaal-economische weefsel met een groot potentieel om sociale doelstellingen en concurrentiedoelstellingen te combineren;

6. moedigt de lidstaten aan om systematisch strategieën vast te stellen die beogen maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten te ontwikkelen, en zo op alle beleidsgebieden een link te leggen tussen de levering van diensten en producten en de bijdrage aan sociale doelstellingen; is van oordeel dat de omzetting van de richtlijn betreffende overheidsopdrachten gepaard moet gaan met initiatieven om meer kennis te verwerven over het verband tussen overheidsuitgaven en de bijdrage daarvan aan de verwezenlijking van de SDG's en om capaciteit op te bouwen bij ambtenaren die verantwoordelijk zijn voor overheidsopdrachten en organisaties van de sociale economie; moedigt ambtenaren die verantwoordelijk zijn voor overheidsopdrachten aan om voordat ze aanbestedingsdocumenten opstellen, marktconsultaties uit te voeren om een beter inzicht te krijgen in de bestaande behoeften en in de manier waarop organisaties van de sociale economie daarin zouden kunnen voorzien;

7. is ingenomen met de bestaande initiatieven in de lidstaten om werknemers die geïnteresseerd zijn in een buy-out en coöperaties die uit een buy-out door werknemers voortkomen, te voorzien van juridisch advies, financiële steun, ondersteuning bij het opstellen van bedrijfsplannen, gegevens die nodig zijn voor externe investeerders en bedrijfsondersteunende structuren; moedigt de lidstaten aan om dit onderwerp op te nemen in de aanbevelingen van de Raad voor 2023, teneinde deze initiatieven op regionaal en nationaal niveau verder te ondersteunen;

8. is ingenomen met het aangekondigde verslag over de mogelijke uitbreiding van de EU-taxonomie voor duurzame financiering tot sociale doelstellingen; is van oordeel dat de EU-taxonomie sociale factoren moet omvatten, zonder een buitensporig onevenredige last voor het bedrijfsleven te creëren, aangezien dit een stimulans kan zijn voor investeringen op het gebied van de sociale economie;

9. verzoekt de Commissie en de lidstaten partnerschappen voor capaciteitsopbouw op te zetten en formele overeenkomsten met netwerken van de sociale economie te sluiten om organisaties van de sociale economie adviesdiensten te verlenen, zoals op maat gesneden begeleiding en coaching, financiering van capaciteitsopbouw, opleiding en onderwijs, incubatordiensten en netwerken met het oog op capaciteitsopbouw;

10. wijst erop dat nieuwe technologieën een sleutelrol kunnen spelen bij het ontwikkelen en opschalen van projecten op het gebied van de sociale economie en dat het belangrijk is om sociale ondernemers prioritaire toegang te geven tot opleidingsprogramma's over

digitale vaardigheden en geavanceerde technologieën, zowel op EU- als op nationaal niveau, en verzoekt de Commissie en de lidstaten te onderzoeken hoe gewone bedrijven en organisaties van de sociale economie in dat verband kunnen samenwerken;

11. vindt het betreurenswaardig dat organisaties van de sociale economie niet in dezelfde mate als meer conventionele bedrijven aan bod komen in de curricula van het algemene schoolonderwijs en het hoger onderwijs in ondernemerschap en bedrijfskunde[14]; vraagt in dit verband de representatieve instanties van de sector en de bevoegde overheidsinstanties om, in partnerschap met de belanghebbenden, de curricula te herbezien en te evalueren en beleidsaanbevelingen voor academische instellingen te doen;

Het volledige potentieel van de EU-instrumenten benutten om de sociale economie tot bloei te laten komen

12. neemt nota van de mogelijkheden die in het kader van InvestEU worden geboden om de sociale economie te ondersteunen; dringt er bij de Commissie en de uitvoerende partners op aan om in het kader van het onderdeel "Sociale investeringen en vaardigheden" financiële producten te ontwikkelen die op de behoeften van ondernemingen in de sociale economie zijn toegesneden, en voldoende middelen aan deze producten toe te wijzen; merkt op dat er solide criteria moeten worden ontwikkeld om financiële tussenpersonen die specifiek de sociale economie ondersteunen, voor steun in aanmerking te laten komen, en is van mening dat er in het kader van de InvestEU-advieshub adviesdiensten beschikbaar moeten worden gesteld teneinde het potentieel van deze financiële tussenpersonen om van het InvestEU-programma gebruik te maken, te maximaliseren; verzoekt de Commissie ervoor te zorgen dat andere financiële producten van InvestEU, zoals die welke op kmo's gericht zijn, toegankelijk worden gemaakt voor organisaties van de sociale economie, waarvan de meeste micro-, kleine en middelgrote organisaties zijn;

13. verzoekt de Commissie bij de volgende herziening van de algemene groepsvrijstellingsverordening voldoende rekening te houden met de specifieke behoeften van organisaties van de sociale economie op het punt van toegang tot financiering en marktontwikkeling, de rol van staatssteun bij het bevorderen van de indienstneming van kwetsbare werknemers te versterken, met name in de context van het herstel na COVID-19, en na overleg met de belanghebbenden verschillende empirisch onderbouwde opties te onderzoeken om de ontwikkeling van organisaties van de sociale economie te ondersteunen;

14. is verheugd dat er gerichte EU-financiering wordt gebruikt voor projecten die beogen de overdracht van ondernemingen aan hun werknemers en daarmee de continuïteit van het bedrijf te ontwikkelen en mogelijk te maken, onder meer door een overname door een werknemerscoöperatie[15];

---

[14] Eurofound (2019), "Labour market change. Cooperatives and social enterprises: work and employment in selected countries".

[15] Bijvoorbeeld "Innovatieve bedrijfsoverdrachtmodellen voor kleine en middelgrote ondernemingen in het Oostzeegebied" van Interreg, het gebruik van financiering uit het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het programma voor werkgelegenheid en sociale innovatie (EaSI), en de proefprojecten "Overdracht naar coöperaties" en "Banen redden" van het Europees Parlement.

is zeer ingenomen met het voorstel voor een aanbeveling van de Raad betreffende de randvoorwaarden voor de sociale economie, dat naar verwachting in 2023 zal worden goedgekeurd; is van mening dat deze aanbeveling als kompas moet dienen voor de versterking van de wettelijke en beleidskaders voor de sociale economie, met name in lidstaten waar het ecosysteem van de sociale economie minder ontwikkeld is, duidelijk de aandacht moet vestigen op de ondersteunende instrumenten die de EU ter beschikking stelt, en richtsnoeren moet bevatten met betrekking tot specifieke beleidsgebieden zoals overheidsopdrachten, werkgelegenheid en sociaal beleid, belastingen, onderwijs, vaardigheden en opleiding en het belang van een link tussen de agenda voor de circulaire economie en de agenda voor de sociale economie;

16. vindt het betreurenswaardig dat de verzoeken die het Parlement in het verleden tot de Commissie heeft gericht om voorstellen in te dienen waardoor onderlinge maatschappijen, verenigingen en stichtingen op Europees en grensoverschrijdend niveau kunnen opereren, niet tot wetswijzigingen hebben geleid, waardoor het Europees sociaal model wordt ondermijnd en de voltooiing van de interne markt wordt belemmerd; stelt, gezien de kans die het SEAP biedt, alsook de activiteiten van het monitoringcomité van de Verklaring van Luxemburg, waarin een meerderheid van de lidstaten vertegenwoordigd is, voor om te onderzoeken of nauwere samenwerking een instrument kan zijn om de al tientallen jaren aanslepende impasses te doorbreken;

17. merkt op dat het volledige potentieel van de sociale-economiesector om sociaal-economische uitdagingen aan te pakken, een duidelijke omschrijving van de sociale prioriteiten door de overheid vereist; benadrukt dat projecten van de sociale economie over het algemeen een nauw partnerschap met overheidsinstanties vereisen, en verzoekt de Commissie en de lidstaten daarom binnen het op EU-niveau geboden kader van macro-economisch bestuur een strategie voor sociale investeringen te ontwikkelen waarin de sociale prioriteiten duidelijk worden vastgesteld en die een kader kan bieden voor samenwerking tussen overheidsinstanties en organisaties van de sociale economie;

18. is verheugd over de aangekondigde start van een nieuwe studie om kwalitatieve en kwantitatieve informatie over de sociale economie in alle lidstaten te verzamelen; merkt op dat gedetailleerde, gestandaardiseerde, vergelijkbare en betrouwbare gegevens over de omvang en het effect van de sociale economie moeten worden gegenereerd om empirisch onderbouwde beleidsbeslissingen te vergemakkelijken, de ontwikkeling van de sociale economie toekomstbestendig te maken en bij te dragen tot de economische en sociale doelstellingen van de EU;

19. verzoekt de lidstaten coördinatoren voor de sociale economie aan te wijzen en lokale contactpunten voor de sociale economie op te zetten om de toegang tot financiering, waaronder EU-financiering, te vergemakkelijken;

20. verzoekt de Commissie een taskforce voor de uitvoering van het SEAP op te richten en de samenstelling en het tijdschema van die taskforce bekend te maken;

°

° °

21. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad en de Commissie.

TOELICHTING

In Europa wordt de sociale economie van oudsher gezien als een instrument om markt- en overheidsfalen aan te pakken. De afgelopen twintig jaar is "sociale economie" echter gaandeweg ruimer geïnterpreteerd[1]. De sociale economie heeft aangetoond dat ze bijdraagt tot sociale cohesie en tot de bevordering van gemeenschapszin en sociaal kapitaal[2], en dat ze belangrijke maatschappelijke uitdagingen zoals milieukwesties, voedselsoevereiniteit en de verstrekking van toegankelijke en kwalitatief hoogstaande zorg en gezondheidszorg[3] helpt aanpakken. Tijdens de COVID-19-pandemie heeft de sociale economie ook haar sterke punten getoond. Zo kan ze bijdragen tot economische ontwikkeling en banencreatie, met name voor kwetsbare personen. Bovendien heeft ze laten zien hoe ze sociale en economische ongelijkheid vermindert en lokale gemeenschappen, waar deze organisaties diep geworteld zijn, nieuw leven inblaast.

Op internationaal niveau zijn inspanningen geleverd om het volledige scala van voordelen die de sociale economie de economie en de samenleving kan bieden, beter te begrijpen en zichtbaar te maken. Zo hebben de Verenigde Naties tien jaar geleden de Inter-Agency Task Force on Social and Solidarity Economy opgericht om "ontwikkeling te heroverwegen in de nasleep van de vele crises en in de context van de ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015 [waarin] onvoldoende aandacht [was] besteed" aan de sociale economie[4].

De sociale economie wordt dus steeds meer erkend als een andere manier om de economie te organiseren, of, zoals de secretaris-generaal van de Verenigde Naties stelde, "als [een] alternatief groeimodel dat gericht is op het vinden van een nieuw evenwicht tussen economische efficiëntie en sociale en ecologische veerkracht [...]. [D]e sociale en solidaire economie bevordert economisch dynamisme, sociale bescherming, milieubescherming en sociaal-politieke empowerment"[5].

Naast de inspanningen van de Verenigde Naties[6] heeft ook de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) de bijdrage van de sociale economie en sociale innovatie aan de totstandbrenging van inclusievere, creatievere en duurzamere economieën en samenlevingen erkend en in 2020 de wereldwijde actie "Bevordering van ecosystemen van de sociale en solidaire economie" gelanceerd. Dit project zal de ontwikkeling en internationalisering van de sociale economie ondersteunen in alle EU-landen alsook in Brazilië, Canada, India, Korea, Mexico en de Verenigde Staten.

Tegen deze zeer gunstige achtergrond heeft de Europese Commissie op 9 december 2021 het

---

[1] Gorgi Krlev, Giulio Pasi, Dominika Wruk en Marika Bernhard (2021), "Reconceptualizing the Social Economy", Stanford Social Innovation Review.
[2] *Ibid*.
[3] Bénédicte Fonteneau en Ignace Pollet (uitg.) (2019), "The contribution of the social and solidarity economy and social finance to the future of work", Internationaal Arbeidsbureau, Genève.
[4] https://unsse.org/about/
[5] Verslag van de secretaris-generaal (2021), "Socially just transition towards sustainable development: the role of digital technologies on social development and well-being of all", Commissie Sociale Ontwikkeling, 8-17 februari 2021, Verenigde Naties.
[6] Wat het ruimere VN-systeem betreft, is het vermeldenswaard dat de Internationale Arbeidsorganisatie het thema fatsoenlijk werk en de sociale en solidaire economie heeft gekozen voor haar bespreking tijdens de 110e zitting van de Internationale Arbeidsconferentie, die in 2022 is gepland.

langverwachte actieplan voor de sociale economie vastgesteld. Dit actieplan bouwt voort op de ervaring met tientallen jaren werkzaamheden van de EU-instellingen, de lidstaten en de belanghebbenden en deskundigen op dit gebied. In het plan worden eens te meer het transformerende potentieel van de sociale economie en haar mensgerichte en planeetbewuste benadering van de economie erkend.

De rapporteur van dit initiatiefverslag heeft ter voorbereiding van zijn werkzaamheden een hele reeks raadplegingen georganiseerd met vertegenwoordigers van de VN-taskforce, de Internationale Arbeidsorganisatie, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's, de lidstaten, de regio's en wetenschappers. De feedback over het actieplan voor de sociale economie was over het algemeen positief. De rapporteur feliciteert de Europese Commissie met haar werk. Zoals bij de uitwisselingen met bovengenoemde actoren is opgemerkt, is er echter nog ruimte om de tekst aan te vullen en het begrip en de erkenning van de sociale economie te bevorderen, de ontwikkeling ervan te stimuleren en werk te maken van een doeltreffende uitvoering van het EU-actieplan.

Voortbouwend op deze raadplegingen, de bestaande institutionele consensus en teksten (ook van het Parlement zelf) en onderzoek naar best practices op het gebied van de sociale economie uit verschillende regio's en EU-landen, heeft dit verslag drie doelstellingen. Ten eerste wordt getracht een bijdrage te leveren aan de totstandbrenging van een gunstig klimaat voor de sociale economie. Ten tweede wordt onderzocht hoe het volledige potentieel van de sociale economie beter kan worden benut, en ten derde wordt ingegaan op de kernvraag, namelijk: hoe kan het actieplan doeltreffend worden uitgevoerd? Door deze punten aan te pakken, hoopt de rapporteur dat het werk van het Europees Parlement in dit verslag de sociale economie in het komende decennium zal helpen floreren.